

AWLV Nieuwsbrief - augustus 2022

Nummer 52

Werkruimte: Van Naeltwijckstraat 9A-Voorburg

Werkavonden: woensdag vanaf 20.00 uur

www.awlv.nl

Voor u ligt onze 52^e nieuwsbrief. Er zit enige tijd tussen de vorige nieuwsbrief en deze editie. Vandaar dat er ook een aantal terugblikken zijn naar activiteiten die wij voor de zomer hebben uitgevoerd.

Maar ook voor de komende maanden staan er nog een aantal leuke activiteiten op het programma. Het Cultureel Zomerfestival staat voor de deur, de Open Monumentendagen waarbij wij onze nieuwste publicatie presenteren over de Schoolstraat en 22 september komt Arjan Bosman zijn lezing geven over het Romeins Fort Velsen.

En ook achter de schermen zitten wij niet stil: er wordt gestaag doorgewerkt aan de uitwerking van de Put van Reuvens, op woensdagavond zijn leden meer dan welkom om in de werkruimte hier kennis van te nemen. Die werkruimte wordt overigens steeds opgeruimd dankzij de projecten 'dozen naar het depot' en 'organiseren werkruimte' waar vol verve aan gewerkt wordt! In deze nieuwsbrief vertellen wij u graag meer hierover. Hopelijk tot ziens op een van onze komende activiteiten!

Het bestuur van de AXLV

Agenda

Zaterdag 27 augustus Cultureel Zomerfestival op het Koningin Julianaplein

Dit is het grote event waarop alle (sport)clubs, verenigingen, werkgroepen van LV zich presenteren en leden werven. Wij staan hier met een informatiestand (ter hoogte van Intertoys).

Rondleiding Forum Hadriani

Zondag 28 augustus organiseren wij weer onze maandelijkse rondleiding van 14.00-15.00 uur. De rondleiding is gratis. Wie mee

wil wandelen, kan zich per e-mail opgeven:

secretariaat@awlv.nl.

Latere rondleidingen zijn gepland op 25 september en 30 oktober.

Zaterdag 10 september Open Monumenten Dag

Op deze dag presenteren wij ons nieuwste boek over de onderzoeken in de Schoolstraat. Het boek getiteld 'Wonen en werken in de 17de en 18de eeuw in de Schoolstraat in Voorburg' is geschreven door ons lid Wim van Horssen. Wij hebben een informatiestand rond de Oude Kerk en bieden daar het eerste exemplaar aan onze wethouder aan. Dit zal om 10.30 uur plaatsvinden. Alle leden krijgen hiervoor uiteraard nog een uitnodiging en de kans om het boek gelijk op te halen. Bij bakker Klink komt een pop up tentoonstelling en zullen wij tijdelijk een paar vondsten van deze opgravingen in de winkel laten zien.

Donderdag 22 september lezing Arjen Bosman

Op donderdagavond 22 september geeft Arjen Bosman zijn (uitgestelde) lezing over het Romeins legerfort Velsen. De locatie is nog niet bekend, maar zet deze datum vast in uw agenda!

Update vanuit de werkruimte

Dozen naar het depot

Er staan 16 dozen klaar voor transport naar het Provinciaal depot Zuid-Holland. Het gaat over de volgende onderzoeken:

14 dozen Herenstraat 1

Het betreft materiaal van AXLV-onderzoek dat in 1996/1997 is gedaan na de sloop van een woning op de hoek van de Herenstraat en de Rozenboomlaan. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in de publicatie "Spitten in de tuin van de Bovenmeester". Het terrein is sinds de 15/16^e eeuw in gebruik geweest en er zijn vijf fasen van bebouwing vastgesteld.

Conclusie is dat bij de aangetroffen bebouwing aan het eind 16^e begin 17^e eeuw (4^e fase) vermoedelijk de resten van de herberg “De Bonte Os” werden aangetroffen (zie afbeelding).

1 doos restant Noorthey

In 2000/2001 is er door de werkgroep Leidschendam (AWL) in samenwerking met de werkgroep Voorburg (AWV) onderzoek gedaan bij de restauratie van de boerderij aan de Noortheylaan te Leidschendam. De opgraving bracht sporen aan het licht van vroegere bouwfases van de boerderij en leverden 16 dozen met materiaal op. Bij gebruik van een metaaldetector zijn 75 objecten gevonden.

Opmerkelijk hierbij zijn een gouden gespje (17^e/ 18^e eeuw) en 35 munten waarvan de oudste uit 1620 dateert.

De resultaten hiervan zijn vastgelegd in de publicatie “Vijf eeuwen boeren aan de Noortheylaan in Leidschendam”.

1 doos Vlietweg/Leidsekade

In september 2007 is door de AWLV een kort archeologisch onderzoek gedaan bij het bouwrijp maken van een perceel aan de Leidsekade 39 op de hoek van de Starrevaart in Leidschendam.

Hierbij zijn vondsten aangetroffen die dateren uit het eind van de 17^e eeuw / begin 18^e eeuw. Met een metaaldetector is een koperen duit van 1739 uit de provincie

Holland gevonden. Op de voorzijde staat 'HOLLANDIA 1739' en op de achterzijde is een omheinde tuin afgebeeld met een leeuw die een stok vasthoudt met daarop een hoed. Op de kaart van Kruikius uit 1712, ontbreekt op deze plaats nog iedere bebouwing. Een bijbehorende AWLV rapportage is via het secretariaat te verkrijgen

Voortgang Project: Organiseren Werkruimte en Opslagruimte (René van der Ven)

Met het plan van aanpak Organiseren Werkruimte en Opslagruimte willen wij de werkruimte vooral voor aardewerkanalyse en minder voor opslag te gebruiken. Wij willen mooie vondsten in vitrines tonen, opslagruimtes ordenen en een overzicht maken van de opgeslagen dozen en projecten. We hebben sinds de vorige Nieuwsbrief:

- 2.5 meter stellingruimte gemaakt zodat we materiaal van de vloer kunnen verplaatsen naar stellingen (de planken hiervoor kunnen geplaatst worden)
- een aantal partijen benaderd om de opslag die zij doen te verduidelijken en van de vloer te verwijderen.
- de medebewoners van het pand benaderd (die mede gebruik maken van de opslagruimte) over de stapels aan opgeslagen dozen, meubilair, apparatuur en fietsen.
- gebrainstormd over het verder ontwikkelen van het bestand waarin de opslag in de ruimtes wordt beschreven

Oproep: wil je hieraan meehelpen, laat het ons weten!

Update Veldwerk activiteiten

Bodemsanering Venestraat (Martin van Rijn)

Op 22 augustus 2022 heeft aannemingsbedrijf Van der Krogt, in opdracht van de gemeente, een kleine bodemsanering uitgevoerd. Op een braakliggend terrein achter Venestraat 29 is over een oppervlakte van 2 x 5 meter de grond ontgraven tot 1,0 a 1,6 m diepte (zie afbeelding hierna). Aan de kant van het toegangspad kwam een waterput tevoorschijn. Deze houten waterput had een doorsnede van ca. 90cm en bestond uit houten duigen en 2 ijzeren banden. De onderkant lag op 1,6 m – m.v. en bestond uit een houten ronde bodem. Waarschijnlijk betreft het hier een houten wijn of biervat.

Deze put was gevuld met puin en andere rommel. Er kwam 1 leren schoen tevoorschijn die te dateren is in de 20^e eeuw. Helaas zijn er verder geen archeologisch interessante zaken aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het een waterput bestemd voor hemelwater afkomstig van een al gesloopte schuur. Naar verwachting zal over 0,5 jaar gestart worden met de bouw van nieuwe woningen aan de Leidsekade 6 t/m 10 en aan de achterkant van Venestraat 1 t/m 29 waarbij de bodem plaatselijk zal worden gesaneerd. Deze sanering en ook de sloop van de panden zal de AWLV in de gaten houden.

Het resultaat van Bram van den Bands ijver en inzet is samengevat in onderstaande tabel.

Vondsten uit de gassleuven rondom Forum Hadriani 2022

Aantal vondsten	Soort	Aantal	Procent	Vorm	Aantal	Procent	Type			
den Burghstraat 79	Inheems Romeins	3	1%	Dollum	3	1%	Bronsting 37	5	Niederbieber 112A	2
Arentsburchaan 401	Metaalijw.	3	1%	Diktaaf	6	1%	Bronsting 48	1	Niederbieber 120a	5
Onbekend 10	Terra Nigra	3	1%	Imbrex	8	2%	Dragendorff 149	1	Niederbieber 32	6
Totaal 490	Leisteen	7	1%	Kruik	12	2%	Dragendorff 18-31	3	Niederbieber 33	3
	Grijs	13	3%	Amfloop	14	3%	Dragendorff 31	1	Niederbieber 62	1
	Dikwandig	16	3%	Beker	20	4%	Dragendorff 32	3	Niederbieber 87	4
	Geverfle waar	50	10%	Wijfschaal	20	4%	Dragendorff 33	3	Niederbieber 89	12
	Gladwandig	74	15%	Bord	23	5%	Dragendorff 37	15	Niederbieber 90	1
	Ruwwandig	85	17%	Kom	24	5%	Dragendorff 40	1	Stuart 10	2
	Terra Sigillata	88	18%	Dakpan	26	5%	Dragendorff 44	1	Stuart 110A	1
	Lowlandware	94	19%	Pot	28	6%	Dragendorff 45	6	Stuart 110B	3
	Overig	54	11%	Overig	396	81%	Driessel 10	1	Stuart 149	2
							Haalebos 8052	1	Stuart 201A	2
							Holverda 130	1	Stuart 202	1
							Holverda 142	1	Stuart 218	5
							Niederbieber 104	3	Stuart 2A	1
							Niederbieber 111	3	Overig	389
							Totaal	490		490

Scherven rapen op Forum Hadriani (deel II) (Evert van de Graaff)

Beloofte maakt schuld! In Nieuwsbrief 50 sloot ik mijn stukje 'Scherven rapen op Forum Hadriani!' af met: 'Als ik in de toekomst nog wat bijzonders vind komt dat in een volgende AWLV-nieuwsbrief aan bod, beloofd.' Eind mei is Bram van den Band bij mij langsgekomen om ettelijke kilo's van mijn vondstmateriaal (zie foto hieronder van een deel van dat materiaal) wat door hem gedetermineerd en geregistreerd was, terug te brengen.

Een bijzondere vondst:

De dag nadat Bram mijn vondstmateriaal en bijbehorend verslag bij mij thuis had afgeleverd, deed ik een voor mij best bijzondere vondst. Op een plek waar ik al een keer had gezocht vond ik een 1,5 cm grote glazen kraal! In het rapport van Driessen en Besselsen over de opgraving op Forum Hadriani in 2007 / 2008 ('Voorburg - Arentsburg - Een Romeinse havenstad tussen Rijn en Maas' [2014 - Themata 7 - Universiteit van Amsterdam] worden slechts 5 glazen sierkralen vermeld. Ter vergelijking: bij die opgraving zijn meer dan 50 000 scherven van Romeins aardewerk verzameld. Anders gezegd: een kans van pakweg 1 op 10 000 om op het terrein van het voormalige Forum Hadriani, in plaats van een stuk Romeins aardewerk een Romeinse glazen sierkraal te vinden! Dat het inderdaad een Romeinse glazen kraal betreft is wat mij betreft 99,99999 % zeker! Ziet er qua kleur en afmeting hetzelfde uit als de kralen in een Romeins halssnoer wat in het Rijksmuseum van Oudheden te bewonderen is (zie foto). Bovendien lag de kraal op een plek waar ik eigenlijk elke keer dat ik er na een regenbui langs loop, wel wat Romeins schervenmateriaal aantref.

Komt er in een volgende Nieuwbrieff nog een vervolg op mijn vondsten op Forum Hadriani? Wie weet? Als ik na een zware regenbui weer wat bijzonders vind op het terrein van Forum Hadriani, dan zal ik zeker weer in de pen klimmen!

AWLV deed mee aan de GEO week (Evert van de Graaff)

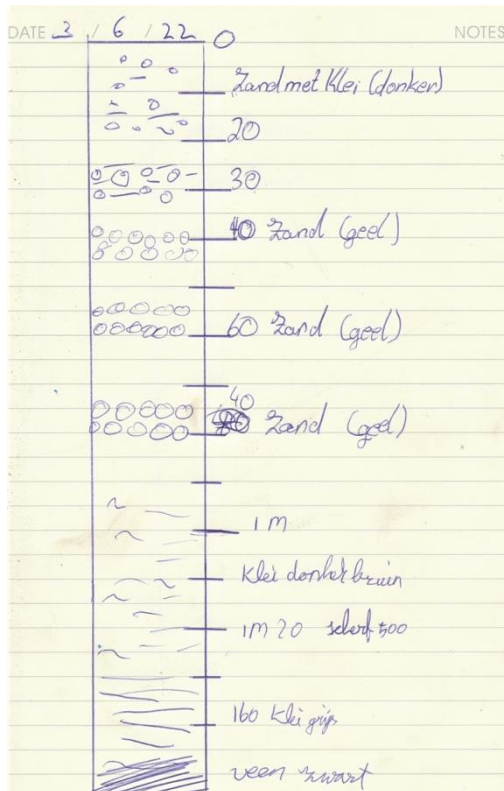
Op 3 juni organiseerde de gemeente LV een expeditie in het veld in het kader van de landelijke Geo week. Samen met archeoloog Jeroen van Zoolingen van de gemeente Den Haag, bedrijven (Ecoconsult, adviesbureau Waders en firma Van Eijk) en leden van de AGLV kregen de leerlingen van groep 7 van basisschool de Parkiet (Scheveningen) een middag les in archeologische verrichtingen. Tijdens deze middag kwamen verschillende aspecten aan bod; natuur en milieu, gps-metingen en archeologie en geologie. Namens de AGLV was naast mijzelf ook onder andere Martin van Rijn (ook gemeente LV) aanwezig.

Voor mij als beroeps-geoloog + amateur-archeoloog een leuke klus om als vrijwilliger aan mee te doen. Samen met schoolkinderen handmatig grondboringen van een paar meter diep zetten is voor mij overigens best wel uitdagend. Weliswaar op een heel andere manier uitdagend dan het begeleiden van boringen naar olie of aardgas tot dieptes van meer dan 3 kilometer, waar ik voor mijn pensionering de kost mee verdiende. Het fysiek hanteren van een grondboor kunnen kinderen die een jaar of tien zijn prima aan. De uitdaging voor mij zit er in dat je van te voren heel goed moet nadenken hoe je aan kinderen van die leeftijd uitlegt waarom je een grondboring wil zetten. En hoe je als geoloog / archeoloog de boorgegevens moet vastleggen en wat die gegevens betekenen.

Samen met Jeroen van Zoolingen van de afdeling Archeologie van de gemeente Den Haag heb ik twee groepjes scholieren kennis laten maken met het veldwerk van een archeoloog. Op de foto is te zien hoe Jeroen aan de kinderen laat zien wat voor soort aarde hij net met een Edelman grondboor naar boven heeft gehaald. We hadden de kinderen elk een duidelijke taak gegeven: 1) gele helm - toezichthouder en kwaliteitscontrole, 2) witte helmen - eigenlijke boorwerkzaamheden, en 3) notitieboek + pen – noteren van de boorgegevens in een boorstaat. En om het eerlijk te houden werd er na een tijdje geruild van rol.

Hieronder een keurig boorstaatje wat door de kinderen genoteerd is: opgebrachte zandgrond van 0 m tot +/- 0.9 m diepte onder maaiveld; opgebrachte kleigrond van +/- 0.9 m tot +/- 1.3 m; klei (Gantel afzetting) van +/- 1.3 m tot +/- 1.7 m; en daaronder Holland Veen.

Scherven rapen

Voordat er door de groepen van project gewisseld werd, heeft ons eerste groepje ook nog aan het oppervlak naar scherven gezocht. Alle vier de kinderen hebben ze uit de opgebrachte grond een aantal aardewerk scherven opgeraapt die toch minstens zo'n 200 jaar oud zijn. Zo hebben ze o.a. een kleine Goudse pijpenkop en een grote koeienkies gevonden. Bij het groepje 'Archeologie / Geologie met metaaldetectie' is zelfs een 1-cent munt uit 1877 gevonden! Bij kinderen merk je meteen of ze iets leuk vinden. De twee groepjes waar Jeroen en ik mee werkten, waren duidelijk erg enthousiast over wat ze gezien en gedaan hebben. Nu maar hopen dat dat enthousiasme voor archeologie beklijft, zodat ze als ze volwassen zijn nog steeds lid van ons aller AWLV willen worden!

Verslag Nationale Archeologie Dagen (Alexandra Oostdijk)

In het kader van de Nationale Archeologie Dagen was de AWLV op zondag 19 juni aanwezig op het terras Fonteynenburghlaan 9, vlak naast het wijkcentrum Agora. Normaal gesproken zou dat onze uitvalsbasis zijn geweest, ware het niet dat het gebouw bezet was in verband met een familiefeest. Even leek het weer roet in het eten te gooien, maar gelukkig bleef het droog en gaven enthousiaste

leden van de AWLV informatie over archeologie in het algemeen en natuurlijk – gezien de locatie – over Forum Hadriani. Jos Eijsackers vertelde uitgebreid over de diverse onderzoeken; naar het Kanaal van Corbulo in het bijzonder. Er was grote belangstelling voor de rondleidingen die met veel verve werden verzorgd door Evert van de Graaff. Opvallend was dat er veel mensen met kinderen langs kwamen die onder bezielende leiding van Winy Nieuwland Romeinse mozaïeken maakte. Iedereen kon kennis maken met diverse Romeinse scherven, die – net als een enorme kopie van de Peutinger Kaart – waren geleend van Museum Swaensteyn.

Ook de innerlijke mens werd niet vergeten: wijnbroodjes, moretum, mulsum en échte Romeinse bosvruchtenmoes vonden gretig aftrek. We mochten ons verheugen in een bezoek van de kersverse wethouder en meerdere raadsleden, kortom een zeer geslaagde dag.

Alternatief recept voor bosvruchtenmoes

In plaats van het in alle vroegte verzamelen van bosvruchten kan men volstaan met het samenvoegen van 1 pot appelmoes en 1 pot bosvruchtenjam. Aardbei erop en klaar!

Verslag lezing Steentijd op de Steynhof door Jeroen van Zoolingen (René van der Ven)

We ontvingen maandagochtend 4 juli bericht van Arjen Bosman dat hij door corona niet in staat was om zijn lezing over Velzen op 7 juli te houden. Op dat moment hadden zich al ruim 30 leden en geïnteresseerden hiervoor aangemeld. Dus wij moesten even omschakelen. Wat heel goed uitkwam was dat er contacten met Jeroen van Zoolingen waren geweest of hij later in het jaar een lezing "Vlaardingens cultuur" zou kunnen geven. Na snel overleg bleek Jeroen (tot onze opluchting) bereid om op deze korte termijn zijn lezing voor ons te komen houden.

Jeroen vertelde over de steentijd opgraving Steynhof in het Wateringse Veld waar drie huisplaatsen uit de Vlaardingens cultuur werden onderzocht. Hierbij zijn crematie resten in een vuurplaats aangetroffen. Omdat de botresten boven op de vuurplaats waren geplaatst, werd de conclusie getrokken dat het om een rituele handeling zou gaan.

Daarnaast heeft de opgraving een grote hoeveelheid vuurstenen vondsten opgeleverd, zoals pijlpunten (jacht), schrabbers (veeteelt/huiden) en sikkels (maaiwerkzaamheden). Deze vondsten markeren de overgang die tijdens de Vlaardingen cultuur (3500-2500BC) plaatsvond van jager/verzamelaar naar boer cq het bewerken van het land.

Opmerkelijk is dat de vuurstenen niet uit deze regio komen; dus Jeroen concludeerde dat er handel kan hebben plaatsgevonden waarbij de vuurstenen voor bijvoorbeeld huiden waren geruild.

Jeroen stond nog stil dat bij de opgravingen op park Arentsburch waarbij onder meer in 2007/2008 door de UVA opgraving op Effatha terrein en ook bij de opgraving in 1988 van het keldertje van Reuvens door de AWLV, Vlaardingen cultuur is aangetroffen.

De lezing werd gehouden in het wijkcentrum Agora. Vanuit leden en geïnteresseerden hadden zich uiteindelijk 40 belangstellenden aangemeld. Na afloop werden er flink wat vragen op Jeroen afgevuurd. Kortom, we kijken terug op een succesvolle presentatie!

Uit het bestuur

Welkom nieuwe leden

Sinds eind mei verwelkomen we de volgende nieuwe leden: Brigitta van Vonderen, Winy Nieuwland-Paap, Bauke te Nijenhuis, Sander van der Kint, Tim de Ridder, Gerda Raan-Onderwater, Eugene Verkade, Michael van der Lee, Ernie Kraal en Rene Hobijn.

Het bestuur zoekt uitbreiding

Het bestuur bestaat nu uit vier personen. Het is wenselijk dat er aanvulling plaatsvindt. Wij zijn dringend op zoek naar een voorzitter, versterking

cq een bestuurslid Veldwerk en versterking- cq een bestuurslid Vondstverwerking.

Wie interesse heeft, of iemand kent die interesse heeft, nodigen wij van harte uit om contact met ons op te nemen via een mailtje naar secretariaat@awlv.nl

Interessante links

Archeologische Kroniek Zuid Holland 2021

Een exotische dierenverzameling op het Binnenhof in Den Haag, een bastion in Brielle voor de Opstand tegen de Spanjaarden, graven bovenop graven in de Nieuwe Kerk in Delft en de opgraving van een deel van het Kanaal van Corbulo bij de Leytse Hof in Leidschendam, bekijk de mooiste vondsten uit 2021 in de nieuwste Archeologische Kroniek, hét naslagwerk voor de onderzoeken die in Zuid-Holland zijn uitgevoerd.

Download de kroniek via deze pagina:

<https://www.erfgoedhuis-zh.nl/publicaties/archeologische-kroniek-zuid-holland-2021/>

De Kroniek is ook te verkrijgen in de werkruimte.

Verschijnt binnenkort:

